

มาตรฐานสินค้าเกษตร

มกษ. 8202-2560

THAI AGRICULTURAL STANDARD

TAS 8202-2017

การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มจิ้งหรีด
GOOD AGRICULTURAL PRACTICES FOR
CRICKET FARM

สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ICS 65.020.30

ISBN

มาตรฐานสินค้าเกษตร

มกษ. 8202-2560

THAI AGRICULTURAL STANDARD

TAS 8202-2017

การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มจิ้งหรีด GOOD AGRICULTURAL PRACTICES FOR CRICKET FARM

สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

50 ถนนพหลโยธิน เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

โทรศัพท์ 0 2561 2277 โทรสาร 0 2561 3357

www.acfs.go.th

ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับประกาศและงานทั่วไป เล่ม 134 ตอนพิเศษ 293 ง

วันที่ 28 พฤศจิกายน พุทธศักราช 2560

คณะกรรมการวิชาการพิจารณามาตรฐานสินค้าเกษตร
เรื่อง การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มจิ้งหรีด

1. อธิบดีกรมปศุสัตว์ หรือผู้ที่อธิบดีมอบหมาย นายสรวิศ ธานีโต รองอธิบดี	ประธานกรรมการ
2. ผู้แทนกรมวิชาการเกษตร นายจรรูรัตน์ แต่กุล นายอาทิตย์ รักกลีกร นางสาวเครือวัลย์ ดาวงษ์ นายคณพศ โกสินทร์วิกรม	กรรมการ
3. ผู้แทนกรมส่งเสริมการเกษตร นางอรสา เสนีวงศ์ ณ อยุธยา นายนริศร์ คงสมบูรณ์	กรรมการ
4. ผู้แทนสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ นางสาวอิงอร ปัญญากิจ นายสงขลา จุลกะเศียน	กรรมการ
5. ผู้แทนสำนักพัฒนาระบบและรับรองมาตรฐานสินค้าปศุสัตว์ กรมปศุสัตว์ นายพลกฤษณ์ อัยดา นางสาวอัญญารัตน์ ราชประโคน	กรรมการ
6. ผู้แทนสถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ กรมปศุสัตว์ นายนพพร โต๊ะมี นายเอกรินทร์ คงขำ	กรรมการ
7. ผู้แทนคณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น รองศาสตราจารย์ ยุพา หาญบุญทรง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ทัศนีย์ แจ่มจรรยา	กรรมการ
8. ผู้แทนคณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ รองศาสตราจารย์จิราพร กุลสาริน	กรรมการ
9. ผู้แทนภาคศึกษาศาสตร์ คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ นางชามา พานแก้ว นางสาวเบญจคุณ แสงทองพราว	กรรมการ
10. ผู้แทนสภาเกษตรกรแห่งชาติ นายบุญสงค์ ยอดหอ	กรรมการ

11. นายเพชร วงศ์ธรรม ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการเพาะเลี้ยง	กรรมการ
12. นายฉัตรดนัย คงทัศน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการผลิต	กรรมการ
13. นายธนาภูมิ ม่วงเอี่ยม ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการแปรรูป	กรรมการ
14. ผู้แทนสำนักกำหนดมาตรฐาน สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ นางสาวก่อวดี ผลเกลี้ยง	กรรมการและเลขานุการ

จิ้งหรีดเป็นแมลงชนิดหนึ่งที่องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติหรือเอฟเอโอ (FAO) ได้ส่งเสริมให้คนทั่วโลกบริโภคเพิ่มมากขึ้นเนื่องจากเป็นแหล่งโปรตีนทางเลือกใหม่ที่มีราคาถูกและสามารถหาได้ง่ายในท้องถิ่น โดย เอฟเอโอ คาดการณ์ว่าประชากรโลกจะเพิ่มเป็น 9,000 ล้านคน ภายในปี พ.ศ. 2593 ซึ่งอาจเกิดปัญหาการขาดแคลนทั้งอาหารมนุษย์และอาหารสัตว์ ปัจจุบันได้มีการค้าขายจิ้งหรีดในรูปแบบสด แช่แข็ง รวมถึงแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ ทอด คั่ว บรรจุกระป๋อง รวมถึงบดเป็นผงเพื่อแปรรูปเป็นแป้งนำไปทำผลิตภัณฑ์ เช่น คุกกี้ เค้ก มั๊กกะโรนี ซึ่งมีการส่งออกต่างประเทศ อาทิ สหภาพยุโรป (EU) จีน สหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่น ซึ่งถือเป็นช่องทางหนึ่งในการเพิ่มรายได้ให้เกษตรกรหลังช่วงทำนาหรือระหว่างฤดูแล้ง ปัจจุบันประเทศไทยมีศักยภาพและมีความชำนาญในการเพาะเลี้ยงแมลงในเชิงพาณิชย์ ดังนั้นเพื่อสร้างความเชื่อมั่นของผู้บริโภคต่อความปลอดภัยของผลิตผลจากจิ้งหรีด คณะกรรมการมาตรฐานสินค้าเกษตรจึงเห็นสมควรกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มจิ้งหรีด เพื่อใช้เป็นแนวทางในการนำมาตรฐานดังกล่าวไปปฏิบัติต่อไป

มาตรฐานสินค้าเกษตรนี้กำหนดขึ้น โดยใช้เอกสารต่อไปนี้เป็นแนวทาง

Hanboonsong, Y., T. Jamjanya and P. B. Durst. 2013. Six-legged livestock: edible insect farming, collection and marketing in Thailand. Food and Agriculture Organization of the United Nations Regional Office for Asia and the Pacific, Bangkok: Thailand.

ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
เรื่อง กำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร :
การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มจิ้งหรีด
ตามพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. ๒๕๕๑

ด้วยคณะกรรมการมาตรฐานสินค้าเกษตร เห็นสมควรกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มจิ้งหรีด เป็นมาตรฐานทั่วไป ตามพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. ๒๕๕๑ เพื่อส่งเสริมสินค้าเกษตรให้ได้คุณภาพ มาตรฐาน และปลอดภัย

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๕ มาตรา ๑๕ และมาตรา ๑๖ แห่งพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. ๒๕๕๑ ประกอบมติคณะกรรมการมาตรฐานสินค้าเกษตร ในการประชุมครั้งที่ ๔/๒๕๖๐ เมื่อวันที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๖๐ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์จึงออกประกาศกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร : การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มจิ้งหรีด มาตรฐานเลขที่ มกษ. 8202-2560 ไว้เป็นมาตรฐานทั่วไป ดังมีรายละเอียดแนบท้ายประกาศนี้

ทั้งนี้ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๑๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๐

พลเอก

(ฉัตรชัย สาริกัลยะ)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

มาตรฐานสินค้าเกษตร

การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มจิ้งหรีด

1. ขอบข่าย

มาตรฐานสินค้าเกษตรนี้ ครอบคลุมข้อกำหนดการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มจิ้งหรีด ตั้งแต่องค์ประกอบฟาร์ม อาหาร น้ำ การจัดการฟาร์ม การจัดการสุขภาพสัตว์ การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม และการบันทึกข้อมูล เพื่อการผลิตจิ้งหรีดที่มีคุณภาพและปลอดภัยสำหรับผู้บริโภค

2. นิยาม

ความหมายของคำที่ใช้ในมาตรฐานสินค้าเกษตรนี้ มีดังต่อไปนี้

2.1 จิ้งหรีด (cricket) หมายถึง แมลงที่อยู่ในวงศ์ Gryllidae อันดับ Orthoptera ทั้งนี้มาตรฐานนี้ ครอบคลุมชนิด

- จิ้งหรีดทองดำ มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Gryllus bimaculatus* De Geer

- จิ้งหรีดทองแดง มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Teleogryllus mitratus* (Burmeister) (ชื่อพ้อง *T. testaceus* (Walker)), *T. Occipitalis* (Serville)

- จิ้งหรีดบ้าน มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Acheta domesticus* (L.)

2.2 ฟาร์มจิ้งหรีด (cricket farm) หมายถึง สถานที่เลี้ยงจิ้งหรีดเพื่อการค้า ซึ่งครอบคลุมถึง โรงเรือน สถานที่เก็บและสถานที่เตรียมอาหารจิ้งหรีด บริเวณสำหรับทำลายซาก และจุดรวบรวมขยะ เป็นต้น

2.3 โรงเรือน (house) หมายถึง อาคารหรือสิ่งปลูกสร้างมีหลังคาใช้สำหรับเลี้ยงจิ้งหรีด มีวัสดุล้อมรอบที่เหมาะสม เช่น ตาข่าย

2.4 บ่อเลี้ยงจิ้งหรีด (pond) หมายถึง ที่อยู่อาศัยของจิ้งหรีด เช่น บ่อซีเมนต์ ก่อ

3. ข้อกำหนด

ข้อกำหนดการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มจิ้งหรีด ให้เป็นตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 เกณฑ์กำหนด

รายการ	ข้อกำหนด
1. องค์ประกอบฟาร์ม	
1.1 สถานที่ตั้ง	1.1.1 ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่เหมาะสมไม่มีความเสี่ยงต่อการปนเปื้อนอันตรายที่จะมีผลกระทบต่อความปลอดภัยของจิ้งหรีดและผู้บริโภค
1.2 ผังและลักษณะฟาร์ม	1.2.1 พื้นที่ฟาร์มมีขนาดเพียงพอและเหมาะสมในการเลี้ยงจิ้งหรีด ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพของจิ้งหรีดและสิ่งแวดล้อม มีวัสดุล้อมรอบพื้นที่การเลี้ยงจิ้งหรีด 1.2.2 มีการวางผังฟาร์มที่ดีและจัดพื้นที่เป็นสัดส่วนอย่างชัดเจนเหมาะสมตามวัตถุประสงค์ เช่น บริเวณเลี้ยงจิ้งหรีด เก็บอาหาร เก็บอุปกรณ์ รวบรวมขยะ และสิ่งปฏิกูล และที่พักอาศัย
1.3 โรงเรือน	1.3.1 สร้างด้วยวัสดุที่คงทน แข็งแรง ง่ายต่อการทำความสะอาดและบำรุงรักษา มีการระบายอากาศที่ดีและไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อคนและจิ้งหรีด สามารถป้องกันศัตรูจิ้งหรีดไม่ให้เข้าสู่บริเวณโรงเรือน 1.3.2 บ่อเลี้ยงจิ้งหรีดต้องทำด้วยวัสดุที่แข็งแรง ทนทาน ง่ายต่อการบำรุงรักษาและทำความสะอาด
2. การจัดการฟาร์ม	
2.1 คู่มือการปฏิบัติงานประจำฟาร์ม	มีคู่มือการปฏิบัติงานประจำฟาร์มที่แสดงรายละเอียดการปฏิบัติงานที่สำคัญภายในฟาร์ม ได้แก่ ระบบการเลี้ยง การจัดการอาหารและน้ำสำหรับจิ้งหรีด การทำความสะอาดและบำรุงรักษา การจัดการด้านสุขภาพจิ้งหรีด การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม และแบบบันทึกข้อมูล
2.2 การจัดการจิ้งหรีด	2.2.1 คัดเลือกพันธุ์จิ้งหรีดที่มีคุณภาพ 2.2.2 มีการเตรียมบ่อเลี้ยงจิ้งหรีด 2.2.3 ต้องใช้วัสดุหลบซ่อนตัวที่สะอาด ไม่ก่อให้เกิดโรค

รายการ	ข้อกำหนด
	<p>2.2.4 ภาชนะและวัสดุที่ใช้รองไข่ ต้องสะอาด ไม่มีความเสี่ยงต่อการปนเปื้อนที่จะก่อให้เกิดอันตรายต่อจิ้งหรีดและผู้บริโภค</p> <p>2.2.5 จัดการเก็บจิ้งหรีดเพื่อจำหน่ายไม่ให้มีการปนเปื้อนสิ่งที่เป็นอันตรายต่อผู้บริโภค</p>
<p>2.3 การจัดการอาหารและน้ำสำหรับจิ้งหรีด</p>	<p>2.3.1 อาหารสำหรับเลี้ยงจิ้งหรีดต้องไม่เสื่อมคุณภาพ และไม่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของจิ้งหรีด</p> <p>2.3.2 แหล่งน้ำที่ใช้ในฟาร์มต้องเป็นน้ำที่สะอาด ไม่ปนเปื้อนจากสิ่งที่เป็นอันตราย</p> <p>2.3.3 ใช้ภาชนะให้อาหารและน้ำที่สะอาดเหมาะสมกับจำนวนและอายุของจิ้งหรีด</p> <p>2.3.4 มีสถานที่เก็บอาหารจิ้งหรีดที่สามารถป้องกันการปนเปื้อนและการเสื่อมสภาพของอาหารจิ้งหรีดได้</p>
<p>2.4 บุคลากร</p>	<p>2.4.1 บุคลากรที่ทำหน้าที่เลี้ยงจิ้งหรีดต้องมีความรู้และได้รับการฝึกอบรม หรือได้รับการถ่ายทอดความรู้เพื่อให้เลี้ยงจิ้งหรีดได้อย่างถูกต้อง</p> <p>2.4.2 บุคลากรต้องมีสุขลักษณะส่วนบุคคลที่ดีและต้องได้รับการตรวจสุขภาพประจำปี</p>
<p>2.5 การทำความสะอาดและบำรุงรักษา</p>	<p>2.5.1 โรงเรือน และอุปกรณ์ต้องสะอาด ถูกสุขลักษณะ มีการบำรุงรักษาโรงเรือนและอุปกรณ์ให้อยู่ในสภาพดี มีความปลอดภัยต่อจิ้งหรีดและผู้ปฏิบัติงาน</p> <p>2.5.2 ใช้สารเคมี ยาฆ่าเชื้อ หรือวัตถุอันตรายที่ขึ้นทะเบียนกับกรมปศุสัตว์และใช้ตามคำแนะนำบนฉลากผลิตภัณฑ์</p>
<p>3. สุขภาพสัตว์</p> <p>3.1 การป้องกันและควบคุมโรค</p>	<p>3.1.1 มีการป้องกันและฆ่าเชื้อโรค อุปกรณ์ และบุคคลก่อนเข้า - ออกจากฟาร์ม รวมถึงมีการจดบันทึกการผ่านเข้า-ออกฟาร์มของบุคคลภายนอกที่สามารถตรวจสอบได้</p> <p>3.1.2 กรณีเกิดโรคระบาดหรือสงสัยว่าเกิดโรคระบาด ให้ปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยโรคระบาดสัตว์และคำแนะนำของกรมปศุสัตว์</p>

รายการ	ข้อกำหนด
3.2 การบำบัดโรคสัตว์	3.2.1 อยู่ภายใต้ความดูแลของสัตวแพทย์ โดยปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพการสัตวแพทย์และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม และตามข้อกำหนดในมาตรฐานสินค้าเกษตร มกษ. 9032 เรื่องข้อปฏิบัติการควบคุมการใช้ยาสัตว์
4. สิ่งแวดล้อม	<p>4.1 กำจัดหรือจัดการขยะมูลฝอย ของเสีย และมูลจิ้งหรีด ด้วยวิธีการที่เหมาะสมและถูกสุขลักษณะ เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม</p> <p>4.2 กรณีที่ปล่อยน้ำเสียออกสู่แหล่งน้ำสาธารณะให้บำบัดอย่างถูกต้องก่อนปล่อยออกสู่ภายนอกฟาร์ม</p>
5. การบันทึกข้อมูล	<p>5.1 มีการบันทึกข้อมูลผลการปฏิบัติงานในขั้นตอนที่สำคัญในการจัดการฟาร์มที่มีผลต่อสุขภาพ ผลผลิตและการควบคุมโรค</p> <p>ทั้งนี้ ครอบคลุม</p> <p>5.1.1 ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการด้านบุคลากร</p> <p>5.1.2 ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการด้านการผลิต เช่น ข้อมูลชนิดรุ่นการผลิต การจัดการฟาร์ม อาหาร การจัดการฟาร์ม และผลผลิต</p> <p>5.1.3 ข้อมูลการควบคุมป้องกันและบำบัดโรค เช่น ข้อมูลการใช้ยา และสารเคมี</p> <p>5.2 ให้เก็บรักษาบันทึกเป็นเวลาอย่างน้อย 3 ปี</p>